

I. sz. olajkút (KÖH 44026): A lelőhely közvetlenül a Szeged–Makó 43. sz. főút bal oldalán, a 13. km-kő magasságában fekvő, K–Ny irányú magasparton helyezkedik el. A jó földrajzi adottságú, több korszakot képviselő, nagy kiterjedésű, intenzív lelőhely az út bal oldalán, a 12. km-kő környékén húzódó fennsík a lapos Fehértó nevű határrészbe olvad bele. A lelőhely az 1960-as évek óta ismert. 1966-ban Trogmayer Ottó végzett feltárást, melynek eredménye 9 avar kori sír és a Körös-kultúra egy intenzív, nagy kiterjedésű településrésze volt.³ 1976-ban Matúz Edit, majd 2008-ban V. Szabó Gábor azonosította terepbejárással a lelőhelyet. 2010. november 20-dikái terepbejárásunkkor a látási körülmények korlátozottak voltak, mindössze a lelőhely 43. sz. műút felé eső harmada volt szántott, a többi részen növényzettel benőtt, vizenyős semlyékes terület húzódott. Leleteket csak a műúttal párhuzamos, K–Ny irányú, az út mindkét oldalán jól észrevehető dombháton találtunk. Szóródásuk alapján megállapíthattuk, hogy korábbi kiterjedésén túl a lelőhely lehúzódik a D-I/a kút vonaláig. A lelőhely egészéről nagy mennyiségű korai és késő neolitik, bronzkori, szarmata, avar és Árpád-kori edénytöredékeket gyűjtöttünk.

Munkatárs: Ferke Norbert.

F. LAJKÓ ORSOLYA

122. Dévaványa, Réhely-dűlő, Dékány-tanya (KÖH 75143)

(Békés megye) Ő, Sza, Á

A HHE-Ecsegfalva-1 és a HHE-Túrkeve-K-1 földgázkutakat összekötő földgázvezeték tervezett nyomvonalán 2010 júliusában végeztünk régészeti terepbejárásokat. A korábban még nem ismert lelőhely a dévaványai határ ÉNy-i részén helyezkedik el, közvetlenül az ecsegfalvi határvonal mentén. Egy jelentős, kanyargós partvonulat alkotja ezen a részen a két település közötti, egykori Ecsegi-tó DDK-i határát. Ebből a partvonulatból ágazik le DK-i irányban egy mára már jócskán feltöltődött, rövid mederszakasz, egy fattyúág, amelynek DK-i partjára támaszkodik a lelőhely. Ez a feltöltődött meder és kb. 50 m-es leletmentes sáv választja el a lelőhelyet a tőle ÉK-re lévő Ecsegfalva, Kelemen-zug lelőhelytől. A lelőhely területe magában foglal egy kisebb, keskeny kiemelkedést, és D felől pedig egy lefolyás nélküli, határozott körvonalú, feltöltődött időszakos mederszakasz határolja. A lelőhely kiterjedése kb. 250×200 m-es, területén őskori, szarmata és Árpád-kori edénytöredékeket gyűjtöttünk.

LISKA ANDRÁS

123. Diósvizlő, Borzó-dűlő

(Baranya megye) U, B

2010 nyarán megelőző feltárást végeztünk a Városföld és Drávaszerdahely között építendő gázvezeték építése által érintett régészeti lelőhelyeken.

Borzó-dűlő I. (HT-89, KÖH 69127): Május 25. és július 3. között kutattunk a lelőhelyen, 1872 m²-en. Összesen 72 objektumot tártunk fel: 49 gödröt (ebből 9 neolitik, 26, bronzkori, 14 őskori), 13 cölöphelyet (ebből 1 neolitik, 1 bronzkori, 11 őskori), 10 árkot (ebből 5 neolitik, 1 bronzkori, 3 őskori, 1 ismeretlen korú). A leletanyag nagyobb része a bronzkori gödrökből származik, főleg kerámia, kevés állatcsont. A neolitik leletanyag csekély, néhány durva töredék mellett finom, gömbös testű tálak vonaldíszes töredékei is előkerültek.

Borzó-dűlő II. (HT-104, KÖH 69149): Július 12–31. között a 097 hrsz.-ú ingatlanon kutattunk, a 2025 m²-nyi lehumuszolt területből 1840 m² volt régészeti objektumokkal fedett.

A lelőhelyet a Harkány és Diósvizlő közötti műút szeli ketté, mind É-i, mind pedig D-i irányba igen intenzív, a 7 m széles kutatóárokban csaknem 250 régészeti jelenséget azonosítottunk. A régészeti objektumok egymást érték, több közülük nagy kiterjedésű, de mélységük nem volt jelentős. Túlnyomó részük hulladék- és/vagy élelemtároló gödör, de sikerült feltárnunk két cölöpszerkezetes ház részletét, valamint egy mélyebb, íves lefutású árkot, amely talán egy nagyobb kerítőárok részlete. Leletanyaguk nagy része szerény mennyiségű, silány minőségű; néhány épebb, bekarcolt vonaldíszes kerámiatöredék alapján a település a középső neolitikum időszakára keltezhető (DVK). A leletek közül a csiszolt kőeszközök érdemelnek külön említést, némelyik igen szép megmunkálású.

A lelőhely D-i irányban tovább folytatódik, de egy nagyobb mocsaras terület miatt a feltárást egyelőre ebbe az irányba nem tudtuk folytatni. A magas talajvízszint miatt több objektumot nem tudtunk teljesen feltárni. Az augusztus eleji nagy esők miatt a Dráva megemelkedő vízszintje teljesen elárasztotta lelőhelyet, ezért az objektumok egy részét nem sikerült dokumentálni.

Munkatársak: Voicsek Vanda régész, Nagy Norbert, Linzembold Csongor, Vadas Livia, Fenyvesi Anita régésztechnikusok.

LIGNER JÁCINT

124. Dombóvár-Újdombóvár, Köztemető (KÖH 73205)

(Tolna megye) Ró

2010. március 11-én helyszíni szemlét és leletmentést végeztünk a köztemetőben, ahol a ravatalozó mellett vízóraakna ásása során egy kis edényt és mellette egy csontvázat találtak. A helyszínen azt tapasztaltuk, hogy a VII. utcától ÉK-i irányban mintegy 200 m-re lévő ravatalozónál, az újonnan ásott vízóraakna K-i oldalán valóban római kori sír került elő. A K–Ny tájolású, lekerekített

³ MFMRégAd: 73-76, leletanyag: MFM ltsz.: 70.3.1-22. és Ő leltározatlan GYN 210.

sarkú, téglalap alakú sír feltárta a mai járósinttől kb. 100–110 cm-re jelentkezett, a sárga löszös altalajtól alig elütő világosbarna betöltéssel. A viszonylag alacsony termetű, vékony testalkatú halottat fejjel K-nek, lábbal Ny-nak, háton nyújtva temették el. Bolygatás érte a koponyát, a bal alkarcsonatot és a lábszárakat. A koponya felső része megsérült, de az állkapocs felőli alsó rész eredeti helyén maradt meg. A koponya a jobb váll felé eldőlt, előrebillent, valószínűleg temetéskor párnát helyeztek a feje alá. A karok nem szorosan a test mellett, hanem kicsit trapéz alakban, a könyék magasságában mintegy 10 cm-re a bordáktól eltávolodva helyezkedtek el. A jobb alkart a mellkason keresztben, a bal váll irányába felhajlították, a csuklóján bronz karkötő volt. A bal alkar másodlagos helyzetben, a jobb felkar környékén került elő, de a bal kézfej eredeti helyzetében, az alhasi tájékon feküdt, gyűrűs vagy kisujján két bronz karikagyűrűvel. Kérdéses, hogy mi okozhatta azt, hogy a felkarcsontok a sírfenéken fekvő bordáknál jóval magasabban voltak. A jobb combcsont még eredeti helyzetében, a bal már törötten és részben bolygatott állapotban került elő. A láb alsó részét erős bolygatás érte, a lábfejek és lábszár-csontok nem kerültek elő, de erről a részről származik a bejelentő által a Helytörténeti Gyűjteménybe bevitt mázas korsó és az utólag átadott kis szürke tál is.

A mellékletek, elsősorban a mázas korsó és a nyitott bronz karperec, a sírt a 4. sz. második felére keltezik. A temetkezési rítus és a mellékletek kivitelezése, minősége is megegyezik a korban szokványossal, ezért valószínűsíthető, hogy egyszerű, földsíros temetkezés került napvilágra, ami habár bolygatott, mégis teljesnek tekinthető.

Az előkerült leletegyüttes jelentőségét az adja, hogy új adatokkal szolgál Dombóvár késő római kori történetéhez, valamint segít pontosítani korábbi kutatási adatokat. Feltételezhető, hogy az eddig csak „VII. utca” lelőhelyként rögzített, 1970-ben előkerült téglasír az utca É-i – lelőhelyünkhöz közelebbi – részén lehetett. Az eddig ismert sírcsoportok alapján feltételezett, nagyjából K–Ny irányú, római kori út vonala, amely az I. sz. téglagyártól indulva, a Kölcsey utcán át eddig a VII. utcáig volt követhető, most kiegészíthető egy rövid szakasszal: a Köztemető területén É felé fordulva követi a Kapos vonalát.

BORUZS KATALIN – SZABÓ GÉZA

125. Döge, Gurítódomb
(Fényeslitke, Ereszvény-dűlő)
(KÖH 61372)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Szk
2010. február 17. és április 21. között megelőző feltárást végeztünk Döge területén, Fényeslitke–Komoró határában, ahol Ipari Parkot kívántak létesíteni. A tervezett 1,5 ha-os közel 4 m mély záportározó az egykori vasúti gurítódomb helyén létesül. A feltárt 259 objektumból mintegy 245 kora bronzkorinak (Szaniszló-csoport) bi-

zonyult, míg a maradék szkíta kori volt. A leletanyagból kiemelkedik két, csontból készült balta, valamint néhány közel ép edény.

Ennél is érdekesebbnek bizonyult azonban az a nagyméretű védműrendszer, melynek jelentős részét sikerült feltárnunk. A terület közepén egy hatalmas (külső átmérője kb. 110 m), félkör alakú árok került elő, melynek Ny-i oldalán a bejáratot is sikerült megfigyelni. É-i és D-i szélén egy-egy Ny–K irányú árok helyezkedett el, melyek mintegy 80 m hosszan keresztelték az ásátás területét. Egy másik – bejáróval is ellátott árok – a félkör alakú árok belsejében került elő, s becsatlakozott abba. Az árkok igen mélyek és szélesek voltak; 160 cm körül volt a legkisebb mélység, de néhol a 220–230 cm-t is elérték. Átlagos szélességük 5 m körül volt, de a legszélesebb részen a 10 m-t is elérte. Néhány – szintén kora bronzkori – kút is előkerült, melyek leletanyagban igen gazdagnak bizonyultak.

JAKAB ATTILA

126. Dömsöd, Zöldhegyi-dűlő
(KÖH 74031, 74033)

(Pest megye) B, V, Ró, Kö

2009 decembere és 2010 májusa között kiterjedt terepbejárásokat folytattunk a Nabucco gázvezeték dunántúli és Pest megyét érintő szakaszán, összesen 205 km hosszúságban, a nyomvonal 100-100 m-es szélességében. A téli időben végzett terepbejárás során általában jó megfigyelési viszonyok között tudtunk vizsgálgódn, összesen 184 régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

Dömsödon két, korábban ismeretlen lelőhelyet azonosítottunk, ezek között a Duna-parton elhelyezkedő, nagy kiterjedésű, intenzív, több korszakon át lakott lelőhelyet érdemes megemlíteni (Zöldhegyi-dűlő I.).

REMÉNYI LÁSZLÓ – STIBRÁNYI MÁTÉ

127. Drávaszerdahely, Belső-Szilas
(KÖH 75227)

(Baranya megye) B

2010. szeptember 16–17-én elvégeztük a Horvát Transzít gázvezeték építéséhez kapcsolódóan a HT-180 jelű régészeti lelőhelyen végzett földmunkák megfigyelését.

A humuszréteg gépi eltávolítása során egyértelműen elkülöníthető régészeti objektumot nem azonosítottunk, egy erősen téglá- és kerámiatörmelékes réteg miatt azonban a további munkavégzést a nyomvonal 194+420–194+470 km-szelvényei között leállítottuk. A gázvezeték nyomvonalában 226 m²-nyi nyesett területből 171 m² bizonyult régészetiileg pozitívnak.

A bontást a téglatörmelékes rétegben kezdtük egy szondázó keresztirányú árokkal, de ennek metszetében sem lehetett objektumot azonosítani. A kerámiatörmelékes felszín kézi nyesése után egy gödör és benne egy bronzkori urna in situ jelentkezett. A nyomvonalra merőlegesen húzott még két árokban 30–40 cm mélyen